

SLOVENSKI

UČITELJ.

Glasilo „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Izhaja 5. in 20. vsakega meseca na celi
poli in velja za celo leto 3 gld., za pol
leta 1 gld. 60 kr.

|| Za oznanila se plačuje od navadne ver-
stice, če se natisne enkrat, 10 kr., dvakrat
14 kr., trikrat 18 kr.

Dopise sprejema odbor „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Štev. 21. V Mariboru 5. novembra 1876. Letnik IV.

Kako naj se obravnavajo berila v narodnej šoli?

(Govoril pri učiteljskej konferenci 2. avgusta v Celji g. Bobisut blizo takole:)

Obravnava berila razpada v teoretično in praktično. Poročevalec precej od začetka opomni, da hoče pokazati, kako naj se ta nauk deli v višjih razredih, vendar se hoče tudi nekoliko ozirati na obravnavo na nižjih stopinjah. On pravi, da mu je čitanje ali branje najvažniši predmet v ljudske ali narodne šoli. Dobro, umevno čitanje je duševna vaja, koja se ne doseže, če bi učitelj — kakor so v prejšnjih časih delali — to uro za odpočitek smatral.

Teoretični pregled:

Sè čitanjem se ima spojiti mišljenje, govorjenje, spisje, zapomnjenje na pamet (memoriranje) in prosto govorjenje (deklamiranje).

Obravnava:

1. (Na viši stopinji) 5 minut tiho čitanje — vsaki čita po tihem za se, po tem se izprašuje; poslednje v časi tudi smelo izostane.

2. Učitelj sam bere s pravim povdarkom izgledno in opozoruje na jezikove posebnosti (auf den Geist der Sprache). Med tim pa imata mir in pazljivost učenca strogo nadvladati.

3. Prosti govor učiteljev v čistem književnem jeziku.

4. Učenci naj pripovedujejo (bolj prebrisan, slabi in najslabši).

(Na nižji stopinji.) Pri pogovarjanji o zapopadku naj učitelj ne povprašuje po vsem, posebno po tem ne, kar učenec uže itak sam vedeti mora. Vprašanja naj se stavijo prav in določno, od otroka pa naj se tudi zahteva popolni odgovor.

(Na viši stopinji.) Ta gre posebno na to paziti, da otroci pomen berila popolnoma razumó, in da se pri pripovedovanji

prečitanega poslužujejo svojih (drugih) besedi. To se dá po rečnej in jezičnej obravnavi doseči. Otročjem sprejetji oddaljeni pojmovi naj se s primernimi prilikami in izgledi pojasnujejo, poiščejo naj se vsi stranski izrazi pri vaji govorjenja, premenjavajo naj se dobe in oblike.

5. Ko se je že enkrat glavna stvar iz berila poiskala, se o njej vsestransko pogovarjalo, prične se še le prav sè pravim čitanjem. Hitro čitanje naj se nikoli ne dopušča, ker s hitrim čitanjem se še ni nobeden privadil dobro čitati, pač pa se nasprotno po dobrem čitanji navadi tudi hitro čitati.

Na spodnjej stopinji se vporabi mnogo časa na gladko (mehanično) čitanje. Pri tem je pa vendar tudi poskerbeti, da učenci pravilno in zastopno beró. Z doslednostjo naj učitelj zahteva popolno in čisto izgovarjanje.

Na viši stopinji je evfonično — (lepglasno) čitanje t. j. čitanje z občutenjem dosežati. To se dá tudi doseči, če učitelj uméje žalostno dogodbo, šegavo, humoristično povest prav lepo sočutno čitati. Tako zvano „popevanje“ v čitanji je popolnoma odstraniti.

6. Ko se je zaderžaj berila razlagal, zapopadno pravilno čital, in ko so si ga učenci v spomin utisnili (zapomnili), pride na versto prosti govor (deklamavanje).

Le to, kar so otroci po natančnem razlaganju popolnoma razumeli, naj se učé na pamet. Pri prostem govoru (z lastnimi besedami) je posebno paziti na primerne izraze.

Če se imajo pa otroci kako berilo ali pesmico na pamet učiti, naj pa učitelj pokaže, kako se je učiti. (Učitelj pove celi stavek, otroci ponavljajo in tako gré, dokler znajo vso berilo).

Praktični del.

Poročevalec g. Bobizut naglaša predno preide k obravnavi tega dela, da se ima pravopis, slovnica in slog (Stil) v berilu zlit. V berilih naj otroci gledajo, kako so posamezne besede pisane, po berilu naj se ono, kar se je ravno poprej iz slovnice vzelo, ponavlja, in to kar so si otroci na pamet zapomnili, naj prosto zapišejo.

V obravnavo praktičnega dela si je govornik zbral berilo „Jagode“ v drugem berilu, ter ga tako-le uredil:

1. Izgledno se prečita celo berilo.
2. Povprašuje se po glavnih delih (oddelkih).
3. Glavna misel naj se zapiše na šolsko tablo.
4. Kaj je prav za prav jedro celega berila?
5. Razlaganje stavka za stavkom.
6. Značajnost posameznih oseb.
7. Jezično obdelavanje: stavek, razširjen, sestavljen.
8. Pismeno obdelovanje:
 - a) Kratek obris glavnih delov.
 - b) Razširjenje berila (povesti).

e) Pripovedovanje v podobi pisma na več načinov, n. pr.: 1) deklica pripoveduje, 2) prosjak (berač) pripoveduje, 3) brat, sestra ali stariši miloserčne deklice pišejo, 4) častnik pripoveduje to dogodbo.

č) Živo popisati.

d) Enako upodobiti.

Opomniti pa je, da se v vsakem teh pismeno obravnavanih slučajev dá osnutek ali črtež.

Drugi deželni jezik se vadi tudi na podlagi berila. Predstavljanje iz enega jezika v drugega naj se ne verši autentično (strogo, beseda za besedo), kajti duh jezikov je različen; vsaki jezik ima svoje posebnosti, ki so le njemu lastne in se ne dadó lahko popolnoma natančno izraziti v istej obliki v kakem drugem jeziku. Popolna zastopnost in prestvarjenje oblik in dob predstavljanje zlajšuje. Ustmenej prestavi, katera se je dobro popravila, naj sledi še le pismena prestava.

Opazka pisatelja. Gospod Bobisut je pri omenjenem berilu „Jagode“ vsako navedenih točk djansko in obširno izpeljal, kar pa jaz nisem tako dobro zapomnil, da bi mogel obravnavo vsake točke s poročevalčevim besedami zapisovati. Glavna stvar pa je obrisana takó, da si vsakdo posamezne točke lahko s potrebnimi speljavami dopolni.

V. J.

Občna zgodovina

za višje razrede narodnih in meščanskih šol.

V nemškem jeziku spisal prof. dr. Netoliczka. Poslovenil Ivan Lapajne.

Novi vek.

(Dalje.)

§ 6. Martin Luter.

V zadnjih letih vladanja cesarja Maksimilijana začelo se je veliko cerkveno razkolništvo.

Martin Luter je bil 10. novembra 1483 v Eislebenu na Turinskem rojen. Njegovi stariši niso bili premožni. Študiral je na univerzi v Erfurtu in potem vsled neke obljube stopil v samostan Avgustincev. Bil je jako talentiran, zadobil čast doktorja svetega pisma in postal učitelj na univerzi v Wittenbergu. V tem času je razpisal papež Leo X. po celem kerščanskem svetu odpustek, z doneski tega odpustka nameraval je zidati veličastveno cerkev sv. Petra v Rimu. Nekateri predigarji so pa slabo in napačno odpustke razlagali in odpuščenje grehov dajali za nekoliko denarja. To je napotilo Luterja, da je nabil na cerkev v Wittenbergu 95 svojih nauk, v katerih se je posebno proti odpustkom izrazil. K njegovim načelom se jih je hitro več pridružilo in po knjigotiskarstvu so se njegovi nauki močno razširjevali. Papež je od njega zahteval, naj svoje nauke pre-

kliče; a ker tega ni hotel storiti, je bilo 41 njegovih točk kot krivoverskih zaverženih in on sam iz cerkve izključen. Luter je na to postal odločen protivnik papežev in v Wittenbergu je v pričo velike množice sežgal papeževo izključilno pismo. Skoro v istem času je razglaševal podobne nauke v Švici Ulrih Cvingli, njegovi priverženci so se zvali Reformiranci. Tudi v Genfu je Kalvin nov nauk učil; njegovi priverženci so se razširili posebno po Francoskem, kjer so se Hugenoti zvali. Na državni zbor, ki ga je Karol V. v Worms l. 1521. sklical, je bil Luter na odgovor pozvan. On pa je svoje nauke pred cesarjem, pred državnimi knezi in pred najvišjimi duhovskimi dostojanstveniki z največjo odločnostjo zagovarjal končavši svoj govor z besedami: „Ako je to delo človeško, potem boče samo od sebe razpadlo; ako pa je od Boga, ga vi ne boste nikoli razderli“. Ker ga niso mogli pripraviti, da bi bil od svojega nauka odstopil, bil je iz države pregnan. Toda njegov prijatelj, volilni knez Saksonski, ga je dal skrivej peljati na svoj grad (Wartburg) pri Eisenachu, kjer je Luter tihoma sveto pismo prestavljal. Ob enem se je nčenjak Melanhton oglasil kot prijatelj in somišljenec Lutrov. V različnih krajih Nemčije nastali so zdaj verski nemiri: dosedanja služba božja se je odpravila, stari duhovniki prepodili, samostani odpustili. Priprosto ljudstvo je bilo Lutrov nauk o „kerščanski svobodi“ slabo razumelo; kmetje so se bili uperli zoper graščake in pustošili deželo. Posebno nevaren je bil punt tako imenovanih „zopetkerstiteljev“ pod vodstvom Tomaža Münzerja.

Na državnem zboru v Speierju so bila nova posvetovanja, toda zoper te sklepe so lutovski knezi in mesta protestirala, od tod ime protestanti. Na državnem zboru v Avgzburgu (1530) so izročili pismeno svoje veroizpovedovanje, in od tod Avgsbursko veroizpovedovanje. Katoliki so pa zaverгли njih predloge; zato so se protestanti zvezali v Šmalkaldenu v močno obrambo, katoličani pa v Nürnbergu.

Karol V. si je vse prizadjal, da bi vbranił versko razkolništvo. Na njegovo prigovarjanje je sklical papež občni cerkveni zbor v Trident na Tirolskem. (1545.) Ker pa protestanti niso došli, sklenil je cesar s silo je pokončati. Nastala je tako imenovana šmalkadiska vojska in protestanti so bili pri Mühlbergu na Labi pobiti. Pred to vojsko je bil že Luter umerl, namreč 18. februarja 1546 v svojem rojstnem kraju.

Nemški protestantje pa radi tega še niso poguma izgubili. Pod vodstvom volilnega kneza Morica Saksonskega so se nenadoma vzdignili. To je napotilo Karola V., ki je bolan ležal v Insbruku, da se je ondi v Beljak preseliti dal. Karol je ubupal nad zmago protestantov; zato je pa njegov brat Ferdinand v Pasovi z njimi mir sklenil, ki je bil na državnem zboru v Avgzburgu (1555) proglašen kot državna postava. Po tem miru so protestantje

slobodno svojo božjo službo opravljali in vzeto cerkveno premoženje prideržali.

§ 7. Cesar Karl V.

Cesar Karl V. je bil unuk cesarja Maksimilijana in sin Filipa Lepega ter Jovane Kastilske. Rojen je bil 25. januarja 1500 v Gentu na Nizozemskem in ondi izrejen.

Po svoji materi je podedoval Španko, Sardinijo in Napolj ter novo Ameriko; po svojem očetu je pa dobil avstrijske in burgundske dežele. Ta mogočen knez se je torej lahko ponašal, da solnce v njegovi državi nikdar ne zatone. To je vzbujalo zavist francoskemu kralju Francu I., ki si je hotel Italijo podverči. Prišlo je sadi tega med obema knezoma do kervavih vojsk, ki so trajale skupaj kacic 20 let, da so bili Francozi iz Italije prepodeni. V prvi vojski je bil Karol Franca celó vjel in ga dal v Madrid odpeljati. Še le potem ga je izpustil, ko je Franc podpisal terdo pogodbo miru, katere pa ni deržal. Tudi Turki so pogostoma napadili Ogersko in l. 1529 celó Dunaj oblegovali. Leta 1535 podal se je bil cesar celó v Tunis v Afriko, kjer je premagal mesto in oslobodil 20.000 zaprtih kerščanskih sužnjev. Kakor že povedano, je bilo pod njegovo vlado veliko cerkveno razkolništvo.

Malo kateri vladar je že imel tako vznemirjeno življenje, nego Karol V. Po velikih bolesth izkušnjah, po mnogih ne-hvaležnostih, po mnogih telesnih bolečinah se je naveličal daljnih bojov in sklenil, vse svoje krone odložiti.

Svojemu sinu Filipu I. je izročil Španko s pripadajočimi deželami in Nizozemsko ter Napolj; svojemu bratu Ferdinandu I., ki je imel avstrijske dežele, in ki je vsled volitve bil tudi kralj ogerski in česki, pripustil je nemško cesarsko krono.

Na to se je odtegnil posvetnemu hrupu, podal se v samostan sv. Justa v pokrajini Estremadura, kjer je pobožno molil in se pečal z urarstvom. Veliko truda si je prizadjal, da bi mu dve uri popolnem enako tekli. Ko se mu to le ni posrečilo, je tožeč vskliknil: „Še to se mi ne posreči, kako sem mogel le pričakovati, da bi bil serca in mišljenja toliko milijonov ljudi enako ubral.“ Še pred svojo smertjo si je dal lastni slovesni pogreb obhajati. Vlegel se je v rakev in menihi so mu žalostne pesmi prepevali. Ta žalostna svečanost ga je tako vznemirila, da je na to zbolel, in potem tudi kmalu umrl v 59. letu svoje starosti. To je bilo l. 1558.

§ 8. Pariška kervava svatovščina.

Verske novosti so se tudi po Francoskem razširjevale. Protestanti, imenovani Hugonoti, so se pa od francoskih kraljev Franca I. in njegovega sina Henrika II. zeló preganjali.

Po smerti tega poslednjega mu je sledil še le 16 let stari

Franc II., ki je bil slab na duhu in telesu. Umerl pa je že v poslednjem letu in sledil mu je brat Karol IV. pod varstvom njegove matere, prepirljive Katarine Medici (1560). Ta okoliščina je vzbudila zavest med pervima hišama Francoskima, med Gvizi in Burboni, ki so po državnem vodstvu hrepeneli. Gvizi so bili katoliki, Burboni pa Hugenoti; to je bilo vzrok še večemu razsedenju.

Ko so bili enkrat protestantje v skednju pri božji službi zbrani, napadejo jih Gvizi in morijo. To je bil vzrok hugenotskim vojskam, ki so veliko let po Francoskem grozovito razgrajale. Začetkoma so bili Hugenoti premagani, pa po dokončani vojski jim je bila vsled oslavljenja katoličanov verska svoboda priznana. Misli se je že, da se boste straski porazumeli, ker je kraljevska mati svojo hčer Margareto s hugenotskim princem Henrikom Navarskim poročila. Vse glave Hugenotov in veliko drugih je bilo pri tej svečanosti navzočih. Pa ta sprava ni bila odkritoserčna, marveč se je to praznovanje porabilo za strašno hudodelstvo. V noči sv. Jerneja od 23. do 24. avgusta 1572 je bilo v Parizu več tisoč hugenotov umorjenih. Ob enem so bila dana tajna povelja na namestnike, naj po provincijah to isto storé. To strašno morenje se imenuje pariška kervava svatovščina, ker malo dni popred se je obhajala v Parizu Henrikova svatba. Pa vojska se je vendar z nova začela, in Hugenotom so se morale verske svobode poterditi.

Še le Henrik Navarski, ko je zasedel pod imenom Henrika IV. francoski prestol, je pripomogel nesrečni deželi do miru, ker je sam postal katoličan, pa protestantom svobodo v verskih rečeh dovolil. Bil je pameten vladar, pospeševal poljedelstvo, kupčijo in obertnijo. Rekel je, da ne bode pred zadovoljen, dokler ne bode tako blagostanje, da bode vsak kmet imel ob nedeljah svojo pečenko. Podpiral ga je minister Suli. Vendar je bil dober vladar zavrtno umorjen (1610).

§ 9. Elizabeta Angleška in Marija Stuart.

Utemeljitelj kraljevske rodovine Tudor na Angleškem je bil Henrik VII. Njemu je sledil Henrik VIII. (1509), kervoločen trinog. Pod njim se je začela reformacija na Angleškem; on se je storil od Rima neodvisnega in se sam za poglavarja angleške cerkve postavil. Njemu je sledila hči Elizabeta, ki je reformacijo dokončala in ustanovila tako imenovano angleško ali škofovsko cerkev.

Elizabeta (1558—1603) je Angleško povzdignila med prve evropske države in temelj položila prihodnji velikanski angleški kupčiji. Pod njeno vlado se je pospeševalo vse, kar pospešuje blagostanje ljudstva. Bila je žena velikih zmožnosti in nenavadne učenosti. Njeno slavo pa je zmanjšalo njeno gerdo ravnanje s svojo sorodnico Marijo Stuartovo, kraljico

Škotsko. Ta je bila komaj osem dni stara, ko jej oče Jakob V., kralj Škotski umerje. Med tem, ko je njena mati vladala, bila je ona na francoskem dvoru odgojena in še le 16 let stara s francoskim kraljevičem, poznejšim kraljem Francem II, poročena. Ker je pa njen soprug kmalu umerl, povernila se je sama v svojo domovino in prevzela vlado. Pa reformirani Škotje se upro zoper svojo kraljico, ki je bila vneta katoličanka! Marija je pribegla k Elizabeti na Angleškem, kjer so jo pa iz nezaupanja 18 dolgih let zaperto imeli. Njeni priverženci, katoličani, so jo hoteli oprostiti, a to jej je že smert prineslo. Obsodili so jo izdajalstva in ob glavo djali (1587).

Elizabeta, ki jo je gotovo vest pekla, umerla je 16 let potem, 70 let stara. Ž njo je hiša Tudor pomerla in na prestol prišla hiša Stuart, kajti nesrečne Marije sin Jakob je bil za Angleškega kralja izvoljen. Ta je vse britanske otoke združil v eno državo pod imenom kraljestvo Veliko Britansko in Irsko.

§ 10. Filip II. Španski.

Filip II. je bil podedoval po svojem očetu Karolu V. vsa njegova posestva. Njegovo ošabno in neprijazno vedenje se pa podložnikom ni dopadlo. Zaničeval je razen tega tudi vse, kar ni bilo špansko. Druge njegove dežele mu torej niso zaupale. Bil je oster katoličan, zato je zatiral verske novosti, posebno po Nizozemskem, kjer so se precej razširjevale.

V teh krasnih provincijah, kjer so od nekdanj uživali prebivalci slobodo in predprave, vladala je Filipova sestra Margareta Parmška kot njegova namestnica. Bila je mila in od ljudstva ljubljena žena.

Filip pa je Nizozemce o njih svobodah prikrajševal in ostre naredbe dajal, da bi zaterl verske novosti. Ljudstvo pa je bilo s tem razdraženo in plemenitniki so izročili namestnici prošnjo, da bi se te naredbe preklicale.

Ker niso dobili na prošnjo odgovora, je razdražena druhal katoliške cerkve ropala, podobe in cerkvene posode pokončavala in mučila katoliške duhovnike.

Filip je hotel ustajo s silo ukrotiti. Poslal je vojvodo Alba s vojsko, da bi puntarje potlačil. Bojazen pred tem močjem je napotilo veliko protestantov in več plemenitnikov, med njimi Viljelma Oranskega, da so svojo domovino zapustili in se izselili. Alba je po svojem prihodu začel sam vladati in ukazal največje nasprotnike Španske umoriti, med temi grofa Egmonta in Horna.

Odbegli princ Oranski je bil se med tem orožil in začel vojsko, toda bil je premagan. Ker Alba ni prenaahal od svojega tlačenja, začel se je boj z nova, in končal na srečo upornikov. Princ je bil za namestnika oslobodjenih province izvoljen, ki so se zvale Utrechtska union (zadruga).

Razglasile so se za neodvisne od Španije, kar je v vestfalskem miru (1648) tudi pripoznano bilo. Kraljica angleška, Elizabeta je bila pomagala upornikom. Zato se je hotel Filip nad Angleži maščevati. Poslal je neznano veliko ladijevje, imenovano nepremagljiva „armada“ zoper Angleže, toda brez uspeha, viharji in hrabrost Angležev so ga primorali, da se je moral vrniti. Pridobil si je pa bil Portugalsko, kjer je bila kraljevska rodovina pomerla; ostalo je pri Španiji 60 let.

V svojih družinskih razmerah Filip ni bil srečen. Njegov sin Don Karlos mu je delal veliko žalost, ker je v svoji veliki jezi celó očeta umoriti hotel, kar mu je pa spodletelo. Don Karlos je umrl v ječi.

Po smrti Filipa II. je sledil mu sin, slabi Filip III., ki je v veliko škodo deželi iz Španskega pregnal tako imenovane Moriskos, ki so bili prav pridni delavci. Temu je bil naslednik njegov vnuk Filip IV. Pod njegovo vlado se je Portugalsko zopet od Španije odtergalo in bilo pod hišo Braganca zopet samostalno kraljestvo.

§ 11. Junaška smert Nikolaja Zrinskega.

Cesarju Karolu V. je na Nemškem sledil Ferdinand I, ki je vladal prav kratko in bil v marsičem prejenljiv, da je vznemirjene duhove ukrotil. Mir pa je ljubil tudi njegov sin in naslednik Maksimilijan II, dasiravno se ni mogel vojski odtegniti. Že v začetku njegove vlade je zakleti sovražnik Nemčije in kerščanstva, namreč Turki, napadal cesarstvo. Stari Sultan Soliman je hotel Beč pridobiti in se s 200.000 vojščakov proti njemu napotil (1566). Derl je že po Ogorskem, toda njegovo napredovanje mu je bilo zabranjeno po hrabrem vojvodi Zrinskem, ki je ogersko terdnjavo Čiget branil.

Zrinskova mala četa je obljubila svojemu grofu, neobupljivo se bojevali, s strašansko turško vojsko. Dvanajst napadov so bili njegovi vojaki srečno odbili, toda njih število se je s tem skercilo na nekoliko sto mož. Vse je bilo že porušeno, že zgornji grad je gorel in ni bilo skoro rešitve več. Kar se Zrinski, kakor nekdanj Leonida, zažene s svojo peščico borilcev med sovražnike, med katerimi je našel junaško smert.

Sovražniki so sicer šli v goreči grad, kjer se je pa smodnik užgal in 2000 Turkov je bilo pokončanih. Zguba Turkov pri Čigetu je bila velikanska. Soliman sam je v taboru dva dni pred malo častno zmago umrl. Njegov naslednik ni tako ljubil boja in sklenil je s cesarjem večletno pomirje.

(Dalje prih.)

Aleksander veliki.

Zgodovinska slika, spisal Dr. J. Lukas. — Metodično obdelal
Tone Brezovnik.

(Konec.)

O vojski v Indiji?

Važnejše se ponovi. N. pr. Ali se je Aleksander s pridobitvijo perzijanske države zadovoljil? Aleksandru pa še pridobljenje perzijanske države nij bilo dosti. Kdaj je začel vojsko z Indijo? Leta 327 šel je s svojo vojsko v Indijo. Kakošen uspeh imela je ta vojska? Bil je tudi tukaj srečen ter si je večidel Indije podvrget. Zakaj si nij cele Indije podvrget? Njegovi vojaki nijso hoteli iti, in Aleksander moral se je vrniti. Kako se je vojska pri vrnitvi razdelila? En del vojske vrnil se je po morji, drugi del pa po suhem v Babilon. Vse do sedaj z razprtimi črkami se ponovi. *tiskano*

dalje
Pripoveduje se dalje: „Zdaj se je povsem združitvi vdali.“

Kaj je Aleksander nameraval? Vshodne in zahodne narode združiti. S kakimi sredstvi je to doseči hotel? a) On sam se je s hčerjo Darijevo oženil; b) napravil je veliko ženitovanje med Makedonci in Perzijankami. Zakaj njegovi vojaki nijso bili zadovoljni? Kako je Aleksander s svojimi podložnimi ravnal? Enakopravno, kakor olikan in ljudoljuben bil je Aleksander! Kaj je hotel z narodi celega (tedaj znanega) sveta storiti? V en narod jih sklopiti. Zakaj je nevolja makedonskih vojakov skipela? Ker je Aleksander neke dela nezmožne odpustil. Kako je Aleksander uporneže kaznoval? Trinajst dal jih je v Tigris vreči, druge pa je, očitaje jim ostro njih nehvaležnost odpustil ter se je s Perzijani obdal. Kaj je Aleksander s to odločnostjo dosegel? Makedonci prosili in dobili so odpuščanje in velika spravna svetka praznovala se je. — O čem smo zdaj govorili?

O njegovi delavnosti za notranji red deržave. *(se napiše)*

Učitelj pripoveduje dalje: „Novo združeno armado glavno mesto Aleksandrija“.

K čemu je hotel novozdruženo armado vporabiti? Za vojno proti zahodu. Kaj je ta snov vnemogočilo. Njegova bolezen in smrt. Povedite mi kaj o njegovej smrti! Kdo naj bi bil njegov naslednik? „Najvrednejši“. Kdaj je Aleksander umrl? Kako star? Kaj mi znate o njegovem značaju povedati? Kaj se je po Aleksandrovi smrti zgodilo? Vojska med njegovimi vojvodi. Kako dolgo je trajala ta vojska? Kak nasledek imela je ta vojska? Cela njegova svetovna država razdelila se je v več držav. Ktere izmed teh so važnejše?

O čem smo zdaj govorili?

0 Aleksandrovi smrti in o koncu njegove države. *(sena puče)*

Ponovi se:

O čem se je Aleksander po vrnitvi iz Indije najbolj prizadeval? Prizadeval si je svojo državo po postavah (z dobrimi postavami) vrediti in Makedonce ven narod sklopiti. Kaj ga je v teh črtežih prehitelo? V sred teh črtežev prehitela ga je bela smrt, 11. junija 323 l., stoperv 32 let starega. Kaj se je po njegovi smrti zgodilo? Po njegovi smrti nastala je med vojvodi dolgotrajna vojška. Kaj se je z državo zgodilo? Slednjič se je cela velika država razdelila v več držav, med kojimi so: 1) Makedonija in Grecija, 2) Sirija (država Selevcidov) in 3) Egipet, najvažnejše.

Kakega značaja bil je Aleksander? Aleksander bil je izvanreden genij, blagega srca; hotel je vsa ljudstva grške omike vdeležne storiti. Toda njegova sreča ga je omamila, postal je grozovit. On nij samo staro podiral, nego stavil je na njegovomesto novo, boljše. Po pravici ima priimek „veliki“.

III. Razvoj zadržka.

Sedaj se jedro cele pripovedi po na šolskejši deski stoječem ošnutku ponovi:

„Aleksander veliki 333 pr. K.

1) Aleksandrova mladost in odgoja;

2) Podjarmljenje perzijanske države

a) z zmago na Graniku 334 pr. K.

b) „ pri Issu 333 „ „

c) „ „ Gavgameli 331 „ „

3) Vojska v Indiji;

4) Njegova delavnost za notranji red države.

5) Njegova smrt in razpad njegove države“.

Šolarji ponové zdaj vse z razprtimi črkami tiskane stavke. Če učenec obteči, pomaga učitelj s primernimi vprašanji.

IV. Čitanje v berilu ali v zgodovini.

Zgodovinska slika, koja so se prej po naznamovanejši poti naučili, čita se sedaj v knjigi. Razklada se ova baš tako, kakor kako navadno berilo, t. j. razložé se besede, konstrukcije itd.

V. Ponavljenje sestavka.

Zgodovinska slika se še enkrat od učencev pripoveduje. Ako jo učenci vže dobro znajo, vporabi se jedro te slike kot prosto spisje (Aufsatz). Učencem ne bo težavno, opiraje se na prejšnje, dobro spisje narediti. Mogoče je še tudi sledeče:

Učitelj stavi ista vprašanja kot prej (pri z razprtimi črkami tiskanimi odgovori), učenci pa odgovor zapišó. Tako doseže se diktat. —

Dopisi.

Iz Gorice dné 15. oktobra. (Nove pisanke.) Gospod Anton Gallo, c. k. učitelj na vadbici v Gorici (Görz), je po Ohlerjevemu navodu priredil pisanke, katere je visoki c. k. deželni šolski svet goriški in gradiščanski odobril z odlokom dné 1. maja št. 352. „Soča“, št. 40 je prinesla o teh pisank sledeči poziv:

„O potrebi pisanja je vsakedo prepričan. Prišla je doba, ko so edino le plemenitaši znali pisati. Kedor dandanes ne ume pismeno razodeti svojih mislij, skoro nema pravice do imena človek. S pisanjem, strože z lepopisom, goji se pa tudi čut za snažnost, pravilnost (regularnost), red in lepoto. A razni so poti, s katerimi je učitelju možno prinesiti mladino v tej stroki do zaželenega konca. Pisava učenčeva bodi razločna, priprosta, tekoča, prijetna. Ostanimo pri razločnosti pisave; kajti v njej je, skoro bi dejal, izvor priprostosti, tekočnosti, prijetnosti. Mej vsem, v čemer je utemeljena razločnost v pisavi, je vstrična lega pismen najvažnejša. —

Pismo biva nerazločno, kakor hitro to pismo navpik stoji, a ono pošev. Vstričnost sama na sebi pa ne zadostuje še; treba je določenega nagnjenega kota, ki naj pristuje v držanju života in naravi pisma. Kar daje tem določeno nagnjenim vstričnicam veliko veljavo, je to, da so otroci siljeni svoj život tako deržati, kakor neogibno treba ne le v dosego lahke in vztrajne pisave, a osebno tudi, da se razvoj učenčevega trupla ne ukrati. Koliko gerb in krivostij je uže preuzročil zgrešeni prvi poduk v pisanji!? Verlo dobro piše v tem oziru Ohler: Ein gut eingerichtetes Liniennetz, welches jedoch nur bis zur erlangten Fertigkeit zum Gebrauche bleiben darf, wird die Symmetrie der Ausführung wesentlich unterstützen. Ein solches muss jedoch die Eigenschaft haben, dass es die gleiche Länge, die gleiche Lage und die gleiche Entfernung des Buchstaben bestimmt. . . . Die schiefen Linien bestimmen zweierlei, 1) die Lage, 2) die Entfernung der Buchstabenbestandtheile und der Buchstaben selbst von einander.“

Temu navodu ustrezajoče pisanke je tedaj g. Gallo napravil. Rabili so jih minulo leto razni učitelji na Primorskem z najboljim uspehom in sicer uže v prvem razredu. — Priporočujem radi tega Gallove pisanke tudi štajerskim učiteljem in želim, da bi jih uveli v svoje šole. Pisanke imajo slovenski, nemški in italijanski napis. — Na Gallovo željo sem poslal nekaj šolam na spodnjem Štajerju take pisanke na ogled. — Prodaja je edino le knjigar Julij Dase v Gorici (Görz), in sicer stane vsakih 100 pisank 1 gld. 25 kr. Papir je prav dober. Gospodje tovariši! poskusite torej, in ne bodete se kesali.* Antonij Leban, učitelj v Ribnici na Štaj.

*) V pojasnenje povemo, da so te pisanke tako čertane, kakor tako zvane „diktande“, samo da imajo tudi poševne čerte za lego. Ured.

Slovstvo.

(Milo zvuk. Sbirka popievaka) za mladež obojega spola. Uglasbil Ivan pl. Zajc. Stane 35 novičev. Dobiva se v Zagrebu pri bukvarjih in pri učitelju Varjačiču. To je zbirka hervatskih pesmi z melodijami (sopran ali alt) od znanega hervatskega skladatelja. Hervatskim učiteljem so prav dobro došle, tudi slovenski učitelji naj po njih segnejo, lahko bodo kaj porabili iz cene in dobre knjižice.

(Rokopisa „Tretjega berila“ in „Početnice“) ali Abecednika sta pisatelja: Andr. Praprotnik in Ivan Miklošič sl. ministerstvu v odobrenje predložila. Počasi gre, pa gre vendar. —

(Družba sv. Mohora) v Celovcu je izdala letos sledečih šeštero, za slovensko ljudstvo prav koristnih knjig: 1. Nebeška krona. 2. Kristusovo življenje in smert; 3. Občna zgodovina. 4. Umni kmetovalec. 5. Robinzon starši. 6. Koledar za leto 1877.

(Matica slovenska) v Ljubljani bode dala letos svojim udom: 1. knjigo „Dr. Lovro Toman.“ 2. Letopis za leto 1876. 3. Zemljevide: Francija, Britanija in Škandinavija.

— („Podučne povesti.“) V laškem jeziku spisal Frančišek Soave; poslovenil Štefan Kocijančič; 3. popravljeni natis; s 6 podobami, tiskal in založil Paternolli v Gorici; cena 80 kr. — To je naslov novej slovenske knjigi, ki je namenjena našemu slovenskemu ljudstvu, posebno pa odraslej mladini v poduk. Temu namenu pa precej obširna knjiga z mičnimi moraličnimi povestmi tudi ustreza in moremo jo slovenskemu občinstvu, posebno župnikom in učiteljem, kot posredovalcem pri ljudstvu priporočati.

Šolske novice in drobtine.

(„Učiteljsko društvo za slovenski Štajer.“) Pregledovalci računa od 1. oktobra 1875 do 15. avgusta 1876, voljeni pri občenem zboru, namreč gg.: Kosi, Štuhec in Štrenkelj, poterdili so predloženi jim račun.

(Iz štajerskega deželnega šolskega sveta.) Seja 22. sept. Naznanjal je deželni š. nadzornik o svojem nadzorovanji šol v okraju Aussee. — Graška hranilnica je naznanila da je 6000 gld. razdelila 16 občinam po 200 do 800 gld. v podporo pri zidanji novih šolskih poslopij na Štajerskem. — Dovolile so se starostne doklade in pokojnine. — Pavlina Fließ se je postavila za učiteljico ženskih del v Žavcu. V seji 19. okt. se je med drugim naučenemu ministerstvu poročalo o stanju ljudskega šolstva v letu 1875—1876. Imenovani so med drugimi bili: Anton Štuhec za učitelja pri sv. Bolfanku na Kogu in Marija Dernač za obertno učiteljico v Sevnici. V pokoj sta bila djana: nadučitelj Jak. Šmidinger pri sv. Martinu pri Vurbergu in učitelj Henrik Škoflek v Sromljah.

(Učiteljsko preskušnjo v Ljubljani) so delali sledeči gg.: Žirovnik, Habe, Razingor, Rihteršič, Kummer, Pavlin, Zmrzikar, (iz Štajersk.) Letnar, Petkovšek (za meščanske šole), Dular, Dolinar, Kranjc, (iz Štajersk.), Pokorn, Ribnikar in gospodični Sveter (iz Bežič) in Dolenc (iz Loke.)

(V Gorici) se začno preskušnje sposobnosti za učitelje 6. novembra, za učteljice 13. novembra.

(Javna zahvala.) Slovenska Matica je darovala okrajni učiteljski bukvarnici ormuški precejšnje število knjig, znanstvenega in obče podučljivega zapopadka, za kateri dar se podpisani v imenu tukajšnjega učiteljstva prav lepo zahvaljuje Štefan Kovačič.

(Vabilo.) Učiteljsko društvo v Celji bode imelo v četrtek 9. novembra t. l. svoj osmi letošnji zbor, pri katerem se bode med drugim tudi o zboljšani „Družega berila“ predlagalo in sklepalo. K temu važnemu zboru vabi uljudno odbor. Celje 25. oktobra 1876.

(Vabilo.) Učiteljsko društvo za okraje Kozje, Sevnico in Brežice bo imelo v četrtek, dne 9. novembra v Rajhenburgu prvi redni zbor za društveno leto 1877. Na dnevnem redu je razun poročil in prednašanj volitev novega odbora.

(Poslano.) Stoperv danes sem dobil Jos. Kacijančičeve „slovenske narodne pesmi“. Kdor jih hoče dobiti, naj se naroči pri podpisanim; cena 1 gld. P. T. naročniki, koji so uže naročnino odrajtali, dobé té dni I. zvezek. — V Ribnici (Reifnig pr. Marburg) dné 30. oktobra 1876.

Antonij Leban, učitelj.

Razpisi učiteljskih služeb po Slovenskem.

Na Štajerskem: Učiteljska služba pri Svetinjah (Irazr., okr. in p. Ormuž) s 550 gld. in stan. do 31. okt. na kr. š. sv.; učiteljska služba v Zrečah (Irazr., okr. in p. Konjice) s 550 in stan. do 31. okt. na kr. š. svet. Učiteljska služba v Cerkoveih (2razr., okr. in p. Ptuj) s 550 gld. in malim stan. do 15. nov. na kr. š. svet. Učiteljska služba v Blanci (Irazr., okr. in pošta Sevnica) s 550 gld. in stan. do 20. nov. na kr. š. sv.

Na Kranjskem: Učiteljska služba v Mirni peči (Irazr., okraj Rudolfovo) s 500 in stan. do 10. nov. na kr. š. svet.

Na Goriškem: Učiteljske službe v Škerbeni, Repentabru in Rodiku (Irazr., okr. Sežanski) s 400 gld. in stan. do 15. nov. na kr. š. sv.

Premembe pri učiteljstvu po Slovenskem.

Na Štajerskem: G. Franjo Čeh (iz Zreč), učitelj v Ločah; g. Končan (od Walgherr-ja iz Ljubljane), podučitelj v Mozirji. G. Boštjančič, nadučitelj v St. Jurji na Ščavnici; g. Lopič, učitelj pri sv. Križu v pt. okraju; gospodična Schott, učiteljica v Vuzenici, gospodična Hrašovec, podučiteljica v Marnbergu.

Na Kranjskem: Gospodična Miroslava Ekl (prej v Črnučah), učiteljica v Terbovljah; gospodična Orel, izprašana za meščanske šole, jo dobila službo v Pulju (Pola). Gospodična Haufen, učiteljica v Planini; g. Kalin (iz Goriškega), učitelj v Podragi.

Na Primorskem: G. Furlani (iz Maribora), podučitelj na mešč. šoli.

Na Goriškem: Gospod Jože Lavrenčič, podučitelj na nemški meščanski šoli v Terstu. Gospod Lovrenčič (iz Škerbine), nadučitelj pri sv. Križu; g. Bratina (učit. kand.), podučitelj v Kobaridu; g. Bunc (učit. kand.), podučitelj v Tolminu; g. Komavec (iz Gergara), učitelj z Pevmi; g. Komavli (učit. kand.), učitelj v Gergaru.

Nadučiteljska služba

na trirazredni ljudski šoli v Ribnici z dohodki III. razreda in prostim stanovanjem se razpisuje.

Prosilci, zmožni nemškega in slovenskega jezika v govoru in pisavi naj pošljejo svoje dostojne dokumentirane prošnje potem predstavljene okrajne šolske gosposke najdalje do 1. decembra t. l. krajnemu šolskemu svetu v Ribnici (Reifnig an der Kärntnerbahn.)

Okrajni šolski svet v Marenbergu, dne 12. oktobra 1876.

Učiteljska služba

na enorazredni šoli v Cezanjevih s 550 goldinarov plače, 50 gld. poboljška, prostim stanovanjem in eventuelno z dohodki orglarja se razpisuje.

Prošnje naj se uložijo do 20. nov t. l. po pravilni poti.

Okrajni šolski svet v Ljutomeru 9. oktobra 1876.

2—2

Predsednik: **Premenstein m. p.**

Učiteljska služba

na enorazrednici v Lemberku s služnino IV. razreda in prostim stanovanjem se razpisuje.

Prošnje se imajo potem predstavljene šolske oblasti poslati do 15. novembra 1876 krajnemu šolskemu svetovalstvu v Lemberku pošta Šmarje pri Jelšovcu.

Okrajni šolski svet Šmarski, dne 17. oktobra 1876.

Prvosednik: **Haas l. r.**

Učiteljska služba

na novejši enorazrednici v Lepi njivi pri Mozirji z dohodki III. razreda in stanovanjem se razpisuje.

Prositelji zmožni slovenskega in nemškega jezika imajo svoje dokumentirane prošnje do konca oktobra poslati krajnemu šolskemu svetu v Lepi njivi (Schönaecker), pošta Mozirje.

Okrajni šolski svet Gornjegradski, dne 27. septembra 1876.

2—2

Pervosednik: **Haas l. r.**

Podučiteljska služba

na ljudskejši šoli v Braslovčah z dohodki III. razreda se razpisuje.

Prositelji imajo svoje prošnje do zadnjega oktobra t. l. krajnemu šolskemu svetu v Braslovče vposlati.

Okrajni šolski svet Vranski,

dne 10. oktobra 1876.

Pervosednik: **Haas l. r.**

Podučiteljska služba

na ljudskejši šoli v Vojniku z dohodki III. razreda se razpisuje.

Prositelji imajo svoje prošnje do 15. novembra 1876 krajnemu šolskemu svetu v Vojniku vposlati.

Okrajni šolski svet Celjski,

dne 7. oktobra 1876.

Pervosednik: **Haas l. r.**

Učiteljsko društvo za slovenski Štajer

v Ljutomeru (Luttenberg)

imelo bode v zalogi sledeče

slovenske šolske knjige:

- Lapajne: Geometrija ali merstvo, cena 24 kr.
Netolička-Lapajne: Mala fizika v pogovorih, cena 25 kr.
Netolička-Lapajne: Mali prirodoepis v podobah, cena 60 kr.
Decker-Lapajne: Fizika in Kemija, cena 70 kr.
Krones-Lapajne: Pripovedi iz zgodovine Štajerske, cena 8 kr.
Lapajne: Kratek opis Štajerske, Koroske, Kranjske in Primorja, cena 8 kr.
Praprotnik: Slovenska slovnica, cena 30 kr.
Praprotnik: Spisje, cena 32 kr.
Slovenski učiteljski koledar za leto 1877 z imenikom slovenskih šol in učiteljev po 10, 15, 20, 25, 30 in 40 kr.
Dr. Razlag: Slovenska pesmarica, cena 60 kr.
Lapajne: Kranjsko ljudsko šolstvo, cena 20 kr.
Tempsky: Kazalni nauk v podobah s slovenskim in nemškim tekstom; cena 6 gld. 66 kr. (v knjigi) ali 14 gld. (na debelem papirju).
Prausek-Praprotnik: Tablice s čerkami (bralni stroj), cena 1 gld. 80 kr.
Žnidaršič: Nank o decimalih in novi meri, cena 60 kr.
Žnidaršič: Abecednica, cena 20 kr.
Barbika Höchtl: Stari vojak in njegova rejenka, (otroška gled. igra), cena 20 kr.
Ustrahovalna pravila ljutomerske šole, cena 1 kr.
Slomščekove pesmi, cena 1 gld., oziroma 90 kr. (nevezane).
Felkl-nove risanke, št. 1 (pike 1 cm. narazen), št. 2 (pike 2 cm.), št. 3 (pike 4 cm.), št. 4 (brez pik); cena enemu kosu 6 kr.; 100 iztisov 4 gld. 70 kr., 50 iztisov 2 gld. 40 kr. (Felkl-nove risanke so najboljše risanke.)
Knappek-ove risanke (tudi s slovenskimi napisi), št. 1 (pike 1 cm.), št. 2 (pike 2 cm.); cena 3 kr.; 100 kosov 2 gld. 85 kr., 50 kosov 1 gld. 45 kr.
Winiker-jeve pisanke (glej dotični inserat), cena 2 kr.; 240 kosov 2 gld. 90 kr.; 120 kosov 1 gld. 50 kr., 60 kosov 80 kr.

Razen teh naštetih artikelnov postrezalo se bode še z drugimi rečmi, katerih bodo p. n. naročevalci zahtevali. — Naročila se bodo urno po pošti izvrševala. Pri majhnih naročilih naj se izvoli denar naprej poslati (po poštni nakaznici) in pošiljatev se bode radi manjših stroškov pod križnim ovitkom oddala pošti; pri večjih naročilih se bode znesek na pošti povzel. Samo znanim in zanesljivim naročevalcem se bode blago na vero poslalo.

Naš namen ni, dobička iskati, ampak na to delati, da se bode naše domače blago bolj razširjevalo, in da bodo slovenski učitelji po hitri poti in po nizki ceni v roke dobili slovenske šolske potrebščine. Prosimo torej zaupanja in podpore! 1—4

Založba
Karol Winiker-ja,
bukvarja v Bernu,
Ferdinandove ulice
št. 3.

V založbi podpisane knjigotržnice so prišle vsled izražene želje mnogih gospodov šolskih predstojnikov in učiteljev že v nemškem in českem jeziku popred izdane načertane pisanke zdaj tudi s slovenskimi napisi na svitlo, in sicer:

- Št. 1. Pisanka za nemško lepopisje (9 verst, široko dvojnatno načertanih.)
- Št. 2. Pisana za slovensko lepopisje (8 verst, široko dvojnatno načertanih.)
- Št. 3. Pisana za slovensko pravopisje (12 verst, ozko dvojnatno načertanih; visoka oblika v četverki.)
- Št. 4. Pisanka za nemško pravopisje (14 verst, ozko dvojnatno načertanih; visoka četverka.)
- Št. 5. Pisanka za pravopisje in spisje (14 verst, s prostimi črtami; visoka četverka.)
- Št. 6. Računska pisanka (kvadrati, visoka četverka.)

Navedene pisanke, ki so narejene iz dobro limanega papirja, so vpeljane v nemškem in českem jeziku v mnogih šolah in zadostujejo v vsakem obziru ukazom slavnih gospodsk, in podpisana knjigoteržnica je pripravljena, željam p. n. gospodov kupovalcev v vsakem obziru vstrežati.

Cena pisank je za eno rizmo = 240 kosov 2 gld. 80 kr. av. v. netto v gotovem denarji, in posamezne številke se tudi na dalje na ogled pošiljajo.

Tudi je v podpisani zalogi na svitlo prišlo:

Prvi nauk v lepo- in hitropisji. Nemško sestavil in pisal Jožef Pokorny, poslovenil Anton Lésar. Sešitek 1.—12. à 2 kr. pr. Riess 4 fl. 80 kr. netto 3 fl. 15 kr. Karteln zu Prüfungsschriften mit blauen Linien und Randverzierung in 4° a. Briefpapier à 1 kr., 100 St. 75 kr. n. Lésar Ant., Liturgika ali sveti obredi pri vnanji službi božji. Za gimnazialno, realno, in sploh odraslo mladost. 1863. 1 fl.

Naročila naj se franko pošiljajo na

Karol Winiker-Jevo
založnico in prodajalnico knjig v Bernu (Brünn)
Ferdinandove ulice št. 3.